

תכנית "מעלה"
מיפוי התפקוד השפתי של תלמידים
עולים ובני-עולים

עֶרְכָּת מִבְדָּקִים לַמּוֹרָה
עֶרְכָּה לַתְּלִמִּידֵי כִּיתוֹת ד'

שיח דבור

חלק 1: היכרות, שיחה בעל-פה

חלק 2: שיח דבור סביב תמונה

עזרים:

- תמונה כבסיס לשיח דבור וכתוב

מטעמי נוחות – העמודים הבאים מנוסחים בדרך כלל בלשון נקבה (כשמדובר במורה), ובלשון זכר (כשמדובר בתלמיד). ואולם הכוונה בשני המקרים – לשני המינים.

שיח דבור

הנחיות למורה

מטרתו של מבדק זה היא לקבל תמונה על התלמיד בהיבטים אלה :

- הבנת הנשמע והבעה בעל-פה : הבנת הוראות, דיבור תקני (הגייה, ידע לשוני)
- אוצר מילים אקטיבי של התלמיד (ידע תוכן בעברית)
- יצירת רצף הגיוני בין משפטים, רעיונות / קישוריות ולכידות

במבדק זה שני חלקים :

1. היכרות – שיחה חופשית בעל-פה שיחה בעל-פה
2. שיח דבור סביב תמונה

חלק 1: היכרות, שיחה בעל-פה

המפגש יתחיל בהיכרות, שבמסגרתה המורה תקיים שיח מקדים עם התלמיד ובו תעודד אותו לספר על עצמו. המורה גם תציג בפני התלמיד את מטרת המפגש ואת מהלכו.

חלק 2: שיח דבור סביב תמונה

המורה תציג בפני התלמיד את התמונה המצורפת ותבקש ממנו לספר סיפור סביב ההתרחשות בתמונה. התמונה תשמש לפיתוח שיחה או סיפור בעל-פה ובהמשך גם לכתיבת סיפור בכתב. אפשר להציע לתלמיד לספר סיפור לפי אחת מהאפשרויות הבאות: סיפור אישי המתקשר לתמונה או תיאור של התמונה. במידה והתלמיד מתקשה ניתן לסייע לו בעזרת שאלות מנחות.

במהלך המפגש על המורה לתעד בכתב את דברי התלמיד במקום המיועד לכך.

חשוב לציין, שהמורה איננה אמורה לשאול את כל השאלות המוצגות להלן. בשיחה יהיו גם חלקים תלויי הקשר הדורשים גמישות, לפי הנסיבות. המורה מתבקשת ליצור סיטואציה רגועה ולהפעיל אסטרטגיות שיח מגוונות כדי לעודד את התלמיד לשתף פעולה ולדבר.

בתום המפגש על המורה להעריך בכתב את תפקוד התלמיד על גבי המחווון להערכת השיח הדבור (עמודת 1). קידוד 1).

ייתכן כי **במהלך המפגשים הבאים** יתברר למורה שתפקודו של התלמיד בשיח הדבור שונה מזה שבא לידי ביטוי במהלך מפגש זה.

במקרה כזה עליה למלא את המחווון להערכת השיח הדבור פעם נוספת, ולציין זאת במקום המתאים במחווון (עמודת קידוד 2).

בכל מקרה, אין לבחון שוב את התלמיד, אלא רק לתאר על גבי המחווון את תפקודו במהלך המפגשים האחרים.

שלבים בביצוע השיח הדבור

פירוט, הסבר ודוגמאות	שלבים
<p>אנחנו נפגשים כדי שאוכל להכיר אותך טוב יותר. למפעל שלנו יהיו כמה חלקים. תוך כדי המפעל אני אכתוב את הדברים שאתה אומר, כדי שלא אשכח. נתחיל בהיכרות, נשוחח ונסיים ביצירת סיפור לתמונה. אם אתה לא יודע או לא מבין משהו, אתה מוזמן לשאול ולברר זאת איתי.</p>	<p>שלב 1 המורה מספרת לתלמיד על מהלך המפגש ומטרתו.</p>
<p>המורה תעודד את התלמיד להציג את עצמו. אפשר להיעזר בשאלות:</p> <ul style="list-style-type: none"> - היכן נולדת? - היכן הוריי נולדו? - באילו שפה אתה מדבר בבית? צברית בלבד, צברית ושפות אחרות? (פרט), רק שפות אחרות? (פרט) - מהו שט הרחוב שבו אתה גר? - ספר לי על מאכל שאהוב עליך. - מהי תכנית הטלוויזיה הכי אהובה עליך? - האם קראת ספר שמצא חן בעיניך? - האם אתה משחק במחשב בבית? באיזה משחק אתה הכי נהנה לשחק? - האם יש לך אחים או אחיות? כמה? - מה אתה אוהב לעשות אחר הצהריים? - עם מי בדרך כלל אתה משחק בבית-הספר? ואחר הצהריים? - מי החבר הכי טוב? מה אתה עושה ביחד? 	<p>התלמיד מציג את עצמו.</p>
<p>התמונה תשמש לפיתוח שיחה או סיפור בעל-פה וגם לכתובת סיפור בכתב</p> 	<p>שלב 2 שיחה בעקבות התבוננות בתמונה (ילדות משחקות דמקה) לפי אחת מהאפשרויות הבאות א או גהשתמשי בתמונה כעזר לשיח הדבור והכתוב.</p>
 <ul style="list-style-type: none"> - ספר, מה בתמונה? או איזה סיפור מספרת התמונה? - מי הן הדמויות? מה הן עושות? - מה לדעתך הם חושבות? מה לדעתך הן מרגישות? - מה הן עשו קודם, לפני שהצטלמו? מה יקרה אחר-כך? 	<p>א. תיאור הסיטואציה המצולמת בתמונה</p>
<ul style="list-style-type: none"> - האם אתה משחק במשחק כזה? ממי למדת? - עם מי אתה משחק? - מה קורה כשהוא מפסיד? - מה קורה כשאתה מפסיד במשחק? <p>אם התלמיד לא משחק דמקה, אפשר לשאול:</p> <ul style="list-style-type: none"> - באיזה משחק אתה אוהב לשחק? - מתי אתה משחק בו? עם מי? - ממי למדת את המשחק? - האם אתה מוכן לספר לי על מקרה מצניין שקרה בלחן ששיחקת במשחק הזה? 	<p>ב. סיפור אישי</p>
 <p>מחווין להערכת שיח דבור.</p>	<p>שלב 3 הערכת שיח דבור באמצעות מחווין</p>

שלב 2: עזר למורה תמונה כבסיס לשיח הדבור והכתוב

© istockphoto.com/bonnie Jacobs

מחווון להערכת השיח הדבור

הנחיות

בתום המפגש, על סמך דברי התלמיד שאותם רשמת ב"טפסים לתיעוד חופשי של דברי התלמיד", העריכי את תפקודו בעמודת קידוד 1 באמצעות ציון המספר המתאים לפי דעתך (מ- 1 עד 4). הקיפי במעגל את המספר 9 במקרה שהתלמיד לא דיבר. במידת הצורך, תוכלי להוסיף בעמודה השמאלית הערות ודברים שחשוב לציין ואינם באים לידי ביטוי במחווון.

יש להעריך את הממד העיקרי בלבד. תת הממדים הם פירוט של הממד העיקרי ומטרתם לסייע בקביעת הציון של התלמיד.

אם במהלך המפגש השני יתברר לך שתפקודו של התלמיד בשיח הדבור שונה מזה שבא לידי ביטוי במהלך המפגש הראשון, חזרי להעריך את תפקודו בעמודת קידוד 2.

שימי לב, כי יש לסמן במחווון במקום המיועד לכך (שלב 2) האם התלמיד בחר לספר סיפור אישי או לתאר את האירוע המצולם בתמונה.

שלב	פירוט הממדים הנבדקים	הערכת המורה – עמודת קידוד 1 (בעקבות המפגש הראשון)	הערכת המורה – עמודת קידוד 2 (בעקבות המפגשים האחרים)	הערות
שלב 1 שיח מקדים, הצגת מטרת המפגש ומהלכו, התלמיד מציג את עצמו.	הממד העיקרי – האזנה והשתתפות בשיחה - מיקוד בדברי הזולת - מעקב אחר רצף הדברים - שאילת שאלות (ע"י התלמיד) כדי להבהיר את מה שאינו ברור - הבנת הנאמר (יכולת לחזור במילים של הלומד על הנאמר) - מתן תשובות הולמות לנאמר - השתלבות בשיח על פי המוסכם - הבנת הוראות בעל-פה וביצוען כמדד להבנה - דיבור לעניין וברמת פירוט מתאימה - אוצר מילים אקטיבי ההולם את הנסיבות - התאמה של נימת הדיבור, עוצמת הקול ואינטונציה, לנסיבות ולהקשר השיחה	1. בתחילת הדרך/ תפקוד לא תקין/ חלש 2. בדרך להשגת היעד/ תפקוד בינוני 3. קרוב להשגת היעד/ תפקוד בינוני-גבוה 4. השיג את היעד/ תפקוד במיטבו 9. אינו מדבר, ייתכן בשל קשיי שפה או תקשורת לקויה	1. בתחילת הדרך/ תפקוד לא תקין/ חלש 2. בדרך להשגת היעד/ תפקוד בינוני 3. קרוב להשגת היעד/ תפקוד בינוני-גבוה 4. השיג את היעד/ תפקוד במיטבו 9. אינו מדבר, ייתכן בשל קשיי שפה או תקשורת לקויה	

הערות	הערכת המורה – עמודת קידוד 2 (בעקבות המפגשים האחרים)	הערכת המורה – עמודת קידוד 1 (בעקבות המפגש הראשון)	פירוט הממדים הנבדקים	שלב
	1. בתחילת הדרך/ תפקוד לא תקין/ חלש 2. בדרך להשגת היעד/ תפקוד בינוני 3. קרוב להשגת היעד/ תפקוד בינוני-גבוה 4. השיג את היעד/ תפקוד במיטבו 9. אינו מדבר, ייתכן בשל קשיי שפה או תקשורת לקויה	1. בתחילת הדרך/ תפקוד לא תקין/ חלש 2. בדרך להשגת היעד/ תפקוד בינוני 3. קרוב להשגת היעד/ תפקוד בינוני-גבוה 4. השיג את היעד/ תפקוד במיטבו 9. אינו מדבר, ייתכן בשל קשיי שפה או תקשורת לקויה	הממד העיקרי – סיפור בעקבות התבוננות בתמונה הקיפי במעגל: 1. התלמיד בחר לספר סיפור אישי 2. התלמיד בחר לתאר את האירוע המצולם בתמונה א. תיאור הסיטואציה המצולמת בתמונה - מתן תשובות הולמות לשאלות - תיאור של הסיטואציה, הדמויות ומעשיהן, המקום, ההקשר - שימוש באוצר מלים ההולם את התמונה - תיאור עלילתי של הסיטואציה המצולמת, יצירת רצף הגיוני של האירועים העוקבים כך שניתן לעקוב אחר הנאמר - שימוש תקין בגוף שלישי ב. סיפור - שיתוף בחוויה אישית הדומה או מתקשרת לסיטואציה שבתמונה - הצגת נקודת מבט אישית תוך שימוש באוצר מלים הולם - שימוש במבנה לוגי של פירוט והדגמה	שלב 2 שיחה בעקבות התבוננות בתמונה (ילדות משחקות דמקה)
			- כמות המלל שהופק על-ידי התלמיד (מרבה או ממעט בדיבור) - עושר לשוני - קצב דיבור קולח - רגישות להיבט הלשוני של סיטואציה המבדק (באיזו מידה התלמיד מנסה להפגין/ להציג את הידע שלו בעברית)	היבטים לשוניים כלליים
			- הגייה נכונה : מבטא כהלכה את העיצורים והתנועות - תחביר ולשון : המשפט תקין מבחינה תחבירית, שימוש נכון במילות יחס, שימוש נכון בזמנים, בגופים, ה' הידוע, ו' החיבור, לשון זכר-נקבה, יחיד-רבים, תחיליות וסופיות של משקלים ובניינים, מש"ה וכל"ב - אותיות השימוש	דיבור תקני

שלב	פירוט הממדים הנבדקים	הערכת המורה – עמודת קידוד 1 (בעקבות המפגש הראשון)	הערכת המורה – עמודת קידוד 2 (בעקבות המפגשים האחרים)	הערות
התרשמות כללית	- מה הייתה מידת שיתוף הפעולה של התלמיד בביצוע המבדק?	1. נמוכה מאוד 2. נמוכה 3. בינונית 4. גבוהה		
	- כיצד את מעריכה את יכולת התלמיד להזין ולדבר במהלך המבדק?	1. נמוכה מאוד 2. נמוכה 3. בינונית 4. גבוהה		
	- כתבי אילו מטלות של השיח הדבור היו לו קשות במיוחד? עם אילו מטלות התמודד היטב?			